

Teksti

Tanja-Lotta Jokiaho, shg, TtM, Kuusiolinnalla Terveys Oy
 Pirjo Kaakinen TtT, yliopistonlehtori, Hoitotieteen ja terveyshallintotieteen
 tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto; Medical Research Center, Oulu
 Jorma Virtanen, HLT, prof., Suun terveyden tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto,
 Oulun yliopistollinen sairaala

Suuhygienisti- koulutuksen vastaavuus työelämän vaatimukseen

Lähes 40 prosenttia hammaslääkäreiden työajasta sisäältä työtehtäviä, joihin suuhygienisteillä on koulutuksen tuomaa osaamista.

Suuhygienistikoulutus vastaa työelämän vaatimuksiin, mutta myös kehittämiselle on tarvetta. Suuhygienisti- ja hammaslääkäriopiskelijoiden yhteistyötä koulutuksen aikana tulisi korostaa entisestään ja näiden ammattiryhmien vastuuta työelämässä tulisi selkeyttää. Suuhygienistien työpanosta tulisi hyödyntää tulevaisuudessa enemmän suun terveyden edistämiseen, ennaltaehkäisevään toimintaan ja oikomishoidon toimenpiteisiin.

Suuhygienistien rooli ja työtehtävät
 Suuhygienistien rooli suun terveydenhuollossa on tunnustettu maailmanlaajuisesti ja enemmistö suuhygienisteistä toimii kliinisissä työtehtävissä. Vaikka suuhygienistien kokonaismäärä on kasvanut maailmanlaajuisesti, heidän määränsä vaihtelee suuresti maittain. Monissa Euroopan maissa suuhygienistit työskentelevät itsenäisesti yksityisessä tai julkisessa terveydenhuollossa, sairaaloissa ja erilaisissa hoitolaitoksissa. Suomessa suuhygienistien määrä on huomattava ja suurin osa heistä työskentelee julkisella sektorilla. Pohjoismaissa julkinen sektori vastaa pääasiassa suun terveydenhoidosta ja suun terveydenhuollon henkilökunta hoitaa lasten ja nuorten suun terveyden lisäksi myös aikuisia, vanhuksia ja erityisryhmiä. Suomalaisen suuhygienistin työajasta suurin osa on kliinistä potilastyötä. Suuhygienistit ovat tutkimusten mukaan ensisijaisesti ehkäisevän hammashoidon ammattilaisia. Työtehtävät ovat pääasiassa terveyden edistämistä, kuten fluorausta, ravitsemusneuvontaa ja suunhoidon ohjausta sekä parodontologiaa toimenpiteitä. Lisäksi suun terveydentilan tutkimukset, seurantatarkastukset sekä hoidon tarpeen arvioinnit ovat olennainen osa suuhygienistien työtehtäviä Suomessa.

Vaikka Euroopassa väestön suun terveydentila on kohentunut, tarvitaan ennaltaehkäisevää hoitoa ja suun terveyden edistämistä enemmän kuin aikaisem-

min, sillä esimerkiksi väestö ikääntyy. Suun ja hampaiston sairaudet ovat yhä yleisiä ikääntyneellä väestöllä ja hampaallisten ikääntyneiden määrä Suomessa on kasvanut. Suun terveyden edistämisen tarvetta lisää myös Suomeen ulkomailta muuttaneet. Esimerkiksi päivittäinen tupakointi on yleisempää ulkomaalaistaustaisilla kuin suomalaistaustaisilla nuorilla.

Myös ravitsemustottumukset ovat muuttuneet, muun muassa sokeripitoisten juomien ja makeisten käyttö alkaa hyvin varhain lapsuudessa. Tuoreimman kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista yli yhdeksän prosenttia käyttää makeisia lähes päivittäin ja heistä noin 42 prosenttia harjaa hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä. Nuorten suun terveys on yleisesti parantunut, mutta he tarvitsevat ennaltaehkäisevää hoitoa ja säännöllisiä suun terveydentilan tarkastuksia, joita suuhygienistit suorittavat. Myös aikuisten suun terveydessä on tapahtunut myönteistä kehitystä. Terveys 2011 -tutkimuksen alustavien tulosten perusteella suomalaisten koettu suun terveys on parantunut vuoteen 2000 verrattuna. Hampaattomuus ja karies ovat vähentyneet. Lisäksi hampaiden harjauksessa on tapahtunut positiivista kehitystä. Siitä huolimatta iensairaudet ovat yleisiä ja huolestuttavaa on, että niitä esiintyy runsaasti jo 30–44-vuotiailla. Esimerkiksi pienten lasten äitien tietämys ientulehduksen syistä on heikkoa.

Suuhygienistien osaamisen hyödyntäminen

Suuhygienistien ja hammaslääkäreiden ammatit nähdään toisiaan täydentävinä ja siksi onkin tärkeää tiedostaa kunkin ammattiryhmän osaaminen. Tutkimusten mukaan suuhygienistit haluavat monipuolistaa työnkuvansa ja heillä on valmius suorittaa enemmän kliinisiä toimenpiteitä. Kuitenkin suuhygienistit kokevut, että heidän ammatillinen osaaminen ei ole aina

Hammaslääkäreiden kokemukset suuhygienistien osaamisesta ovat myönteisempiä silloin, kun he työskentelevät yhteistyössä suuhygienistin kanssa.

riittävä toteuttamaan uusia työtehtäviä. Toisaalta suuhygienisteillä on valmius tehdä erilaisia toimenpiteitä, mutta hammaslääkärit eivät aina ole valmiita tehtävänsiirtoihin. Lähes 40 prosenttia hammaslääkäreiden työajasta sisältää työtehtäviä, kuten terveystutkimuksia, seulontoja ja perushoitoa, joihin suuhygienisteillä on koulutuksen tuomaa osaamista.

Suuhygienistikoulutuksen vastaavuutta työelämän muuttuviin tarpeisiin on tutkittu niukasti. Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan valmistumisvaiheessa olevat suuhygienistiopiskelijat arvioivat ammatillisen osaamisensa melko hyväksi, mutta harjoittelua pidetään liian vähäisenä suuhygienistien perusopetuksessa. Suuhygienistit haluavat johtamiskoulutusta ja teoreettisia hammaslääketieteellisiä aiheita perusopetukseen.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvailla suuhygienistin ammatillisen osaamisen vastaavuutta työelämän tarpeisiin kouluttajien näkökulmasta (Jokiaho ym. 2017). Kyseessä on laadullinen tutkimus, johon haastateltiin Suomen neljän koulutusyksikön kouluttajia (n=13) vuosina 2012–2013. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä. Haastateltujen kouluttajien mukaan suuhygienistien osaamista ei hyödynnetä käytännön työssä riittävästi ja oikealla tavalla, vaikka heidän koulutus vastaa työelämän tarpeita varsin hyvin. Kouluttajien mukaan suuhygienistien ammatillista osaamista tulee hyödyntää enemmän terveyden edistämässä ja oikomishoidon toimenpiteissä.

Työnjakoa suuhygienistien ja hammaslääkärien välillä tulee selkeyttää ja erityisesti parodontologisen hoidon osalta työnjakoa tulee kehittää. Suuhygienis-

tin käytännön työn sisältöä tulee arvioida, jotta heidän osaamistaan osattaisiin hyödyntää enemmän.

Tutkimuksemme tulosten mukaan hammaslääkäreiden kokemukset suuhygienistien osaamisesta ovat myönteisempiä silloin, kun he työskentelevät yhteistyössä suuhygienistin kanssa (Jokiaho ym. 2017). Selkeä työnjako sekä suuhygienistien että hammaslääkäreiden välillä vähentää epäselvyyttä, mikä tehtävä kuuluu kenellekin, erityisesti parodontologisen hoidon osalta. Suuhygienistit toivovat hammaslääkäreiltä tukea työhönsä. Osa haastatelluista kouluttajista oli sitä mieltä, että hammaslääkärit ymmärtävät suuhygienistin työn vaativuuden ja tukevat heitä työssä.

Koulutuksen kehittäminen

Tutkimuksemme tulosten mukaan suuhygienistit omaavat tiedot ja taidot suun ennaltaehkäisevään hoitoon, ja tämä potentiaali tulisi ottaa käyttöön (Jokiaho ym. 2017). Suun ja hampaiden hoidon toimenpiteistä suuhygienistin työpanosta tulee tulevaisuudessa hyödyntää enemmän oikomishoidon toimenpiteisiin ja -laitteisiin liittyvässä työssä, kuten jäljennösten ottamiseen. Kouluttajien mukaan oikomishoidon ja proteitiikan osaamista tulisi tulevaisuudessa lisätä sekä vahvistaa kariologista hoitotyötä.

Tulevaisuudessa suuhygienisti voisi olla apuna korjaavassa hoidossa, esimerkiksi tekemällä paikkauksia maitohampaisiin. Parodontologisen hoidon osalta suuhygienistien osaamista tulee kehittää erityisesti koneellisessa instrumentoinnissa ja instrumenttien huollossa. Lisäksi tulee varmistaa, että suuhygienistien osaaminen vastaa työn vaativuutta parodontologisten toimenpiteiden osalta.

Tulevaisuus haastaa suuhygienistit vastaamaan myös ikääntyneiden suun hoidon tarpeisiin, sillä usein suuhygienisti hoitaa laitoshoidossa olevien potilaiden suunhoidon. Suun terveydentilan tutkimisen osalta suuhygienistin osaamista tulee hyödyntää erityisesti suun hoidon tarpeen määrittämisessä ja terveystarkastusten tekemisessä. Suuhygienistien koulutukseen ehdotetaan kliinisen harjoittelun lisäämistä. Koulutuksen tulee huomioida työelämän vaatimukset, esimerkiksi korostamalla tiimityöskentelyä suuhygienistien ja hammaslääketieteen opiskelijoiden välillä. ■

LÄHDELUETTELON SAA KIRJOITTAJALTA